

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Παιδική Πασχαλιά

Απόδοση για παιδιά: Μαρία Ηλιοπούλου
Εικονογράφηση: Βαγγέλης Παπαβασιλείου

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Η διασκευή και απόδοση των κειμένων του βιβλίου «ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ» έγινε από την Μαρία Ηλιοπούλου, με πλήρη σεβασμό στη γλώσσα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και φυσικά με την έγκριση του Μουσείου Αλ. Παπαδιαμάντη.

Ευχαριστούμε την διευθύντρια του μουσείου κ. Αθηνά Παπαγεωργίου που, μας έκανε και την τιμή να προλογίσει το βιβλίο.

Ευχαριστίες οφείλουμε ακόμη και σε όλους, όσοι συνέβαλαν στην έκδοση αυτού του βιβλίου.

Παιδική Πασχαλιά

Διεύθυνση έκδοσης: *Αντώνης Μαλλιάρης*

Διασκευή - απόδοση για παιδιά: *Μαρία Ηλιοπούλου*

Εικονογράφηση: *Βαγγέλης Παπαβασιλείου*

Σελιδοποίηση: *Μαρία Σαντοριναίου*

Διορθώσεις: *Λία Τσακτσίρα*

Εξώφυλλο: *Κυριάκος Μεγαλόπουλος*

Εκτύπωση: *Thessprint*

Α' έκδοση 2002

Β' έκδοση 2004

Γ' έκδοση 2015

Δ' έκδοση 2020

ISBN 978-960-644-040-3

© 2020 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ-ΠΑΙΔΕΙΑ Α.Ε.

Δ. Γούναρη 39, 546 22 Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310277113

Κεντρική διάθεση:

25ης Μαρτίου 51, 564 29, Ν. Ευκαρπία, Θεσ/νίκη τηλ. 2310640755-6

www.malliaris.gr e-mail: info@malliaris.gr

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων 2121/1993 και 100/1975

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Μικροί μας φίλοι αναγνώστες, σας χαιρετίζουμε από τη Σκιάθο, το νησί που μας έδωσε τον Παπαδιαμάντη, και από το Μουσείο Αλ. Παπαδιαμάντη, που δεν είναι άλλο από το πατρικό του σπίτι, όπου έζησε, μεγάλωσε και είναι συνυφασμένη η ζωή και το έργο του.

Όταν ο Αλ. Παπαδιαμάντης ήταν μαθητής, αγαπούσε τα γράμματα και τα βιβλία. Αυτό που κυριάρχησε όμως στη ζωή του ήταν η ζωγραφική. Μεγαλώνοντας του δημιουργήθηκε ο πόθος να γίνει λογογράφος, να γράφει διηγήματα, κι έτσι ζωγράφιζε με την πένα του. Το ταλέντο του αυτό και η προσωπική του μελέτη και γνώση τον έφτασαν στην ψηλότερη κορυφή της εθνικής μας λογοτεχνίας, γιατί ήταν αληθινός δημιουργός.

Ο Αλ. Παπαδιαμάντης, όταν ζούσε, δεν ευτύχησε να δει βιβλίο του τυπωμένο. Αργότερα οι φίλοι και θαυμαστές του έργου του άρχισαν να εκδίδουν όλα του τα έργα.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας είναι μια πρωτοβουλία του εκδοτικού οίκου ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ-ΠΑΙΔΕΙΑ, τον οποίο και συγχάριουμε γι' αυτή του την κίνηση.

Το εικονογραφημένο κείμενο που διαβάσετε γράφτηκε για να σας διευκολύνει να καταλάβετε το διήγημα του Αλ. Παπαδιαμάντη.

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης στα διηγήματά του με ήρωες παιδιά αφηγείται τις παιδικές του αναμνήσεις. Στο διήγημα που ακολουθεί παρουσιάζει την εικόνα της παιδικής ορφάνιας· είναι ένας ύμνος για τη χαμένη μάνα, που είναι αναντικατάστατη, και δίνει την πιο αισθηματική, την πιο λεπτή περιγραφή της Λαμπρής.

Μελετώντας Παπαδιαμάντη ριζώνουμε περισσότερο στον Ελληνισμό, στη Ρωμιοσύνη μας. Σας προτρέπουμε να διαβάζετε Αλ. Παπαδιαμάντη και σας ευχόμαστε όταν θα μεγαλώσετε, όπου κι αν ταξιδέψετε, ο πατέρας των Ελληνικών Γραμμάτων «Αλ. Παπαδιαμάντης» να είναι η πατρίδα της καρδιάς σας.

Σας περιμένουμε να επισκεφτείτε το νησί του και το σπίτι του στη Σκιάθο για να τον αγαπήσετε περισσότερο. Καλή ανάγνωση.

*Η Διευθύντρια του Μουσείου Αλ. Παπαδιαμάντη
Αθηνά Παπαγεωργίου*

Η γρια-Κομμινάκαινα παντρολογούσε το γιο της, τον καπετάν Κομμινανό! Δεν περίμενε ούτε χρόνος να περάσει από το χαμό της νύφης της. Δυο ορφανά έμειναν πίσω, το κορίτσι οχτώ χρονών και το αγόρι τεσσάρων. Όποιος τα έβλεπε, πονούσε η καρδιά του, έτσι χλωμά, αδύνατα, ντυμένα στα μαύρα. Οι μορφές τους θύμιζαν εκείνο το λαϊκό:

«Βαρύτερ' απ' τα σίδερα είναι τα μαύρα ρούχα, γιατί τα φόρεσα κι εγώ για μιαν αγάπη που 'χα.»

Ήταν Μεγάλη Εβδομάδα! Η γριά, βαριά άρρωστη, βογκούσε και ξεψυχούσε στο κρεβάτι. Πίστευε ότι ήρθε η ώρα της! Η Μόρφω, η εγγονή της, ήταν υποχρεωμένη να κάνει το νοικοκυριό και να την υπηρετεί· δύσκολες δουλειές για τόσο μικρό κορίτσι!

–Μη χύνεις τα νερά στην αυλή! Χίλιες φορές στο 'πα, στο νεροχύτη!..., φώναζε με αυστηρή φωνή ξαφνικά η γριά, μετά έριχνε το κεφάλι στο μαξιλάρι και συνέχιζε τα βογκητά και τους αναστεναγμούς.

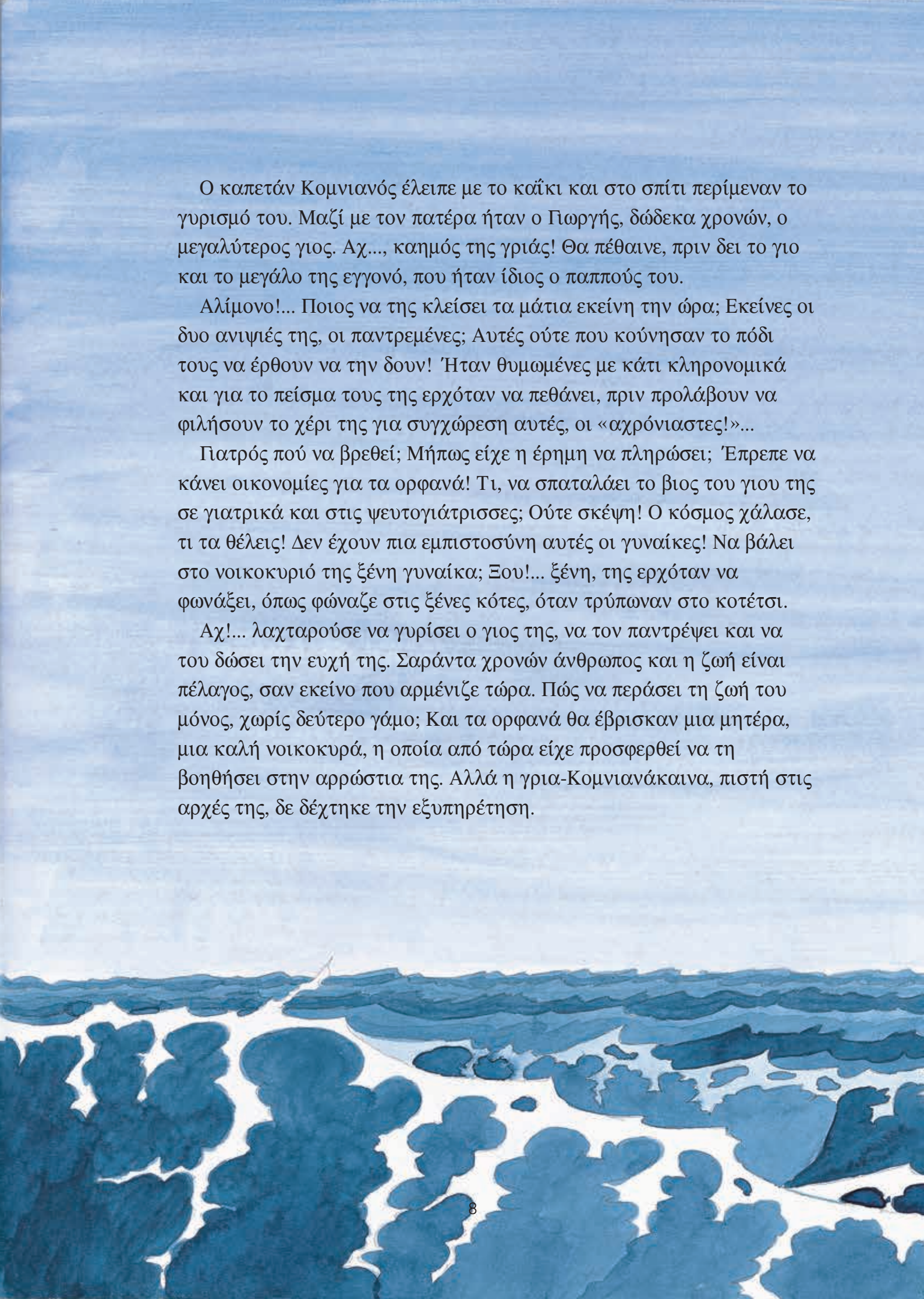
Αν μάλιστα καταλάβαινε καμιά γειτόνισσα να κοντοστέκεται δειλά στο κατώφλι, για να ρωτήσει πώς είναι η άρρωστη, ε!..., τότε βογκούσε τόσο τραγικά, που έλεγε κανείς: «τόρα ήρθε το τέλος της κακομοίρας».

Δεν υπήρχε αμφιβολία, η ηλικιωμένη ήταν άρρωστη, αλλά πότε πότε έφτανε στην υπερβολή. Βογκούσε, ξεψυχούσε, έκλαιγε «τα νιάτα της» και μονολογούσε ότι δε θα προλάβει να χαρεί το φετινό Πάσχα. Η Μηλιά, η γειτόνισσα, ήταν σίγουρη ότι η γρια-Κομνιανάκαινα είχε «κομπόδεμα» να πληρώσει κάποια γυναίκα να τη

γηροκομήσει, αλλά ούτε λόγος για κάτι τέτοιο! Τότε, θα πέθαινε από την τσιγκουνιά της, πριν την πεθάνει η αρρώστια!

The background of the page is a blue-toned illustration. The top half shows a clear, light blue sky. Below the sky is a dark blue sea with a small white boat on the horizon. The bottom half of the page is filled with a pattern of dark blue, rounded shapes of various sizes, resembling a textured surface or a dense crowd of people.

Ο καπετάν Κομνιανός έλειπε με το καΐκι και στο σπίτι περίμεναν το γυρισμό του. Μαζί με τον πατέρα ήταν ο Γιωργής, δώδεκα χρονών, ο μεγαλύτερος γιος. Αχ..., καημός της γριάς! Θα πέθαινε, πριν δει το γιο και το μεγάλο της εγγονό, που ήταν ίδιος ο παππούς του.

Αλίμονο!... Ποιος να της κλείσει τα μάτια εκείνη την ώρα; Εκείνες οι δυο ανιψιές της, οι παντρεμένες; Αυτές ούτε που κούνησαν το πόδι τους να έρθουν να την δουν! Ήταν θυμωμένες με κάτι κληρονομικά και για το πείσμα τους της ερχόταν να πεθάνει, πριν προλάβουν να φιλήσουν το χέρι της για συγχώρεση αυτές, οι «αχρόνιαστες!»...

Πατρός πού να βρεθεί; Μήπως είχε η έρημη να πληρώσει; Έπρεπε να κάνει οικονομίες για τα ορφανά! Τι, να σπαταλάει το βιος του γιου της σε γιατρικά και στις ψευτογιάτρισσες; Ούτε σκέψη! Ο κόσμος χάλασε, τι τα θέλεις! Δεν έχουν πια εμπιστοσύνη αυτές οι γυναίκες! Να βάλει στο νοικοκυριό της ξένη γυναίκα; Ξου!... ξένη, της ερχόταν να φωνάξει, όπως φώναζε στις ξένες κότες, όταν τρύπωναν στο κοτέτσι.

Αχ!... λαχταρούσε να γυρίσει ο γιος της, να τον παντρέψει και να του δώσει την ευχή της. Σαράντα χρονών άνθρωπος και η ζωή είναι πέλαγος, σαν εκείνο που αρμένιζε τώρα. Πώς να περάσει τη ζωή του μόνος, χωρίς δεύτερο γάμο; Και τα ορφανά θα έβρισκαν μια μητέρα, μια καλή νοικοκυρά, η οποία από τώρα είχε προσφερθεί να τη βοηθήσει στην αρρώστια της. Αλλά η γρια-Κομνιανάκαινα, πιστή στις αρχές της, δε δέχτηκε την εξυπηρέτηση.

Από τα δυο ορφανά, μόνο η Μόρφω θυμόταν κι έκλαιγε τη χαμένη μάνα τους και δεν ήθελε να πάρει τη θέση της άλλη γυναίκα. Ο Ευαγγελινός –ήταν τριών χρονών τον καιρό της συμφοράς– δε θυμόταν αλλά ούτε ήξερε τίποτα. Αυτός έκλαιγε μόνο όταν η γιαγιά τον υποχρέωνε να φορέσει τα μαύρα ρούχα. Η Μόρφω όμως, χλωμό κοριτσάκι μέσα στα μαύρα φουστανάκια και με το μαυρομάντιλο να σκεπάζει τα ξανθά μαλλιάκια της, θυμόταν το περασμένο Πάσχα! Αχ!... τότε ζούσε η γλυκιά μανούλα της! Η άτυχη γυναίκα είχε πεθάνει στη γέννα το καλοκαίρι, με το βρέφος της.

Τώρα..., είχε μόνο τη γιαγιά, τη μάμμη, με τις παραξενιές.

Η μάμμη, πνιγμένη στο βήχα, έσβηνε με βογκητά από πόνους στο κεφάλι, στο λαιμό, στα χέρια, στα πόδια, στην πλάτη, στην κοιλιά, στη μέση και παντού, αλλά τσιγκουνευόταν να πληρώσει γιατρό και φάρμακα. Ξαφνικά όμως η μάμμη πεταγόταν από το κρεβάτι και σκυφτή κρατώντας την κοιλιά της με τα χέρια πήγαινε στην πόρτα, έβλεπε έξω τον κόσμο κι έλεγε:

–Αχ! τι γλυκιά που είναι η ζωή!

Πέρυσι, ω πέρυσι! Το πρωί της Μεγάλης Πέμπτης όλοι μαζί είχαν μεταλάβει στην εκκλησία και μόλις γύρισαν στο σπίτι, η καλή και προκομμένη μανούλα της, αν και έγκυος στον έβδομο μήνα, ανασκουμπώθηκε χαρούμενη να βάψει τα κόκκινα αβγά, ρίχνοντας ριζάρι, κιννάβαρα και ξίδι στην κατσαρόλα.

Αργότερα, άρχισαν να καταφθάνουν στην πόρτα δυο δυο τα παιδιά της μικρής πόλης. Κρατώντας έναν ψηλό καλαμένιο σταυρό, στολισμένο με ευωδιαστά τριαντάφυλλα, δενδρολίβανο, κατακόκκινες παπαρούνες και αγριολούλουδα, με το χάρτινο Εσταυρωμένο, κομμένο από εκκλησιαστικό βιβλίο, στο μέσο του σταυρού, και με κόκκινο μαντίλι ν' ανεμίζει, τα παιδιά τραγουδούσαν:

*«Βλέπεις εκείνο το βουνό με κόκκινη παντιέρα;
Εκεί σταυρώσαν το Χριστό, τον πάντων βασιλέα.*

.....
*Σύρε μητέρα μ' στο καλό και στην καλή την ώρα
κι εμένα να με καρτερείς το Σάββατο το βράδυ,
όταν σημαίνουν οι εκκλησιές και ψέλνουν οι παπάδες,
τότε κι εσύ, μανούλα μου, να 'χεις χαρές μεγάλες.»*

Αλήθεια, τι χαρές μεγάλες έκαναν τα παιδιά, όταν η γλυκιά μητέρα, μ' ευχές κι απλοχεριά, μοίραζε από δυο κόκκινα αβγά στο κάθε παιδί. Δυο κόκκινα αβγά!... Τι ευτυχία!... Ας φώναζε η μάμμη ότι αρκετά παιδιά ήρθαν και αρκετά τραγούδησαν και ότι έπρεπε να πάνε κι αλλού...

Ύστερα, η μητέρα άρχισε να ζυμώνει κι έπλασε αρκετές πασχαλινές κουλούρες στολισμένες με κόκκινα αβγά. Μια για τον άντρα της, που βρισκόταν στο νησί τότε, μια της πεθεράς της, τη δική της και για τις κουμπάρες. Ακόμα, έπλασε μικρές «κοκκώνες» για τη Μόρφω, για τον Ευαγγελινό, για τα βαφτιστήρια της και τα φτωχά της γειτονιάς.

Τότε ήταν που ο Ευαγγελινός έκλαιγε με παράπονο γιατί η δικιά του κοκκώνα δεν ήταν πολύ μεγάλη! Ας διάλεγε όποια ήθελε, του έλεγε η μάνα, αλλά αυτός δεν ησύχαζε, τις ήθελε όλες δικές του! Γελούσε η μητέρα, τον παρηγορούσε: «Το Σάββατο το βράδυ θα 'ρθει η κουρούνα (κρα, κρα!) να φέρει το τυρί και το κρέας (τσι, τσι!), και τότε να δεις χαρές ο Βαγγελινός, σαν ακούσει 'κρα, κρα' την κουρούνα να χτυπά το παραθύρι. Πάρε Βαγγελινέ το τυρί, πάρε και το τσι τσι να φάτε!» Χαρούμενο το παιδάκι ψέλλιζε: «Θα 'θει η κουρούνα, να φέει το τσι τσι...» κι έπλεκε τα δάχτυλά του να μιμηθεί το πέταγμα του πουλιού, όπως του έδειχνε η μητέρα.

Στη γωνιά, στεκόταν ο γιος της Μηλιάς της γειτόνισσας, ένα εξάχρονο φτωχοντυμένο αγόρι. Κρατούσε σφιχτά στην αγκαλιά την κοκκώνα του και βασανιζόταν απ' τον πειρασμό να τη φάει εκείνη τη στιγμή, αλλά μουρμούριζε κι αυτό: «Ναι!... θα 'ρθει η κουρούνα! Αμ δε θα 'ρθει;»

Το απόγευμα της Μεγάλης Παρασκευής, η μητέρα πήρε τα δυο παιδιά της και πήγανε στην εκκλησία. Πρώτα, έκαναν τρεις μετάνοιες μπροστά στο ανθοστόλιστο κουβούκλιο, μετά φίλησαν τον Επιτάφιο, που ευωδίαζε, φίλησαν το Ευαγγέλιο, το στολισμένο με τ' ασημόχρυσα αγγελούδια, και το Σταυρό. (Τι χαρά! Τι αγαλλίαση στην ψυχή!) Ύστερα πέρασαν κάτω από το μεγαλόπρεπο Επιτάφιο τρεις φορές.

Τότε έγινε! (Όλα τα θυμόταν σαν τώρα η Μόρφω.) Απρόσεκτα ο Ευαγγελινός αναποδογύρισε μια από τις πήλινες στάμνες που ήταν κάτω από τον Επιτάφιο. Οι στάμνες είχαν νερό για ν' αγιαστεί και να το χρησιμοποιήσουν στους μεταξοσκώληκες, που έτρεφαν και για άλλες δουλειές τους οι γυναίκες του νησιού. Γύρω γύρω ήταν οι νεότερες μυροφόρες. Όλες εκείνες οι νέες γυναίκες που μένουν άυπνες για «να ξενυχτήσουν το Χριστό», ως τα ξημερώματα του Μεγάλου Σαββάτου. Εκείνη την ώρα ψέλνουν στο νησί την ακολουθία του Επιτάφιου. Τότε η στάμνα κύλησε κι έσπασε!

«Συμφορά, που θα με βρει!», φώναξε μια γυναίκα, όταν είδε τη στάμνα της να σπάει. Η μητέρα μάλωσε πολύ αυστηρά τον Ευαγγελινό και πειραγμένη γύρισε στη γυναίκα λέγοντας: «Αν είναι συμφορά, να έρθει σε μένα!»

Σε λίγο καιρό, η συμφορά ήρθε και τη βρήκε, τη δυστυχισμένη!

Μετά τα μεσάνυχτα, οι καμπάνες χτυπούσαν πένθιμα: σε λίγο θα ξημέρωνε το Μεγάλο Σάββατο. Τότε η μητέρα ξύπνησε τον Ευαγγελινό και τη Μόρφω και πήγαν στην εκκλησία, όπου έψαλαν το «ω γλυκύ μου έαρ...». Την ώρα που ρόδιζε η αυγή και χανόταν το φεγγάρι, οι πιστοί βγήκαν από την εκκλησία ακολουθώντας με αναμμένα κεριά την περιφορά του Επιτάφιου. Η πρωινή αύρα έκανε το λιγοστό φως των κεριών να τρεμουλιάζει χωρίς να τα σβήνει και η άνοιξη έστελνε τα καλύτερά της αρώματα στον Παθόντα και Ταφέντα, σαν να έψελνε κι αυτή μαζί: «ω γλυκύ μου έαρ...». Ο φλοίσβος, στην ακρογιαλιά παρακάτω, μουρμούριζε ρυθμικά: «Αλίμονο, γλυκύτατε Ιησού!». Τα παιδιά μπροστά στην πομπή έψελναν με δυνατή μελωδική φωνή: «Κύριε, ελέησον! Κύριε, ελέησον!» κι ο Ευαγγελινός συνόδευε: «Κύιε έησον! Κύιε έησον!»

Μεγάλο Σάββατο πρωί. Ο ήλιος ανέτειλε και σκόρπισε την ομίχλη της Μεγάλης Παρασκευής, που είναι πάντα συννεφιασμένη μέρα κι η νύχτα της σκοτεινή, χωρίς αστέρια. Ο Ευαγγελινός ξύπνησε από τα βελάσματα του αρνιού. Ο γείτονας, ο Νικόλας της Μηλιάς, ετοιμαζόταν να το σφάξει για την οικογένεια του καπετάν Κομνιανού. Ο Ευαγγελινός κι η Μόρφω βγήκαν στην αυλή. Τι ωραίο και ήμερο που ήταν το κάτασπρο αρνί! Και πώς βέλαζε (μπε, μπε) το καημένο!

Το απόγευμα, τι χαρά!... με τις πασχαλινές λαμπάδες που έφερε ο πατέρας! Φαντάσου... ωραίες μικρές λαμπάδες, στολισμένες με λουλούδια και κορδέλες. Ο Ευαγγελινός ήθελε της αδερφής του, έλεγε ότι ήταν μεγαλύτερη! Η μητέρα του την έδωσε, αλλά γρήγορα την έσπασε κι αφού έσπασε και τη δική του, άρχισε πάλι τα κλάματα! Ο πατέρας τού αγόρασε άλλη, τον έβαλε όμως πρώτα να υποσχεθεί ότι δε θα την άγγιζε ως τα μεσάνυχτα που θα πήγαιναν στην Ανάσταση. Ο μικρός κοιμήθηκε με γέλια και με κλάματα!

Στην Ανάσταση τα μεσάνυχτα, το φως των λαμπάδων φώτισε την εκκλησία και την πλατεία. Τα παιδιά άρχισαν να καίνε βαρελότα στο προαύλιο, τα μεγαλύτερα πυροβολούσαν με μικρά πιστόλια, κάποια έσκαγαν καψούλια στο πλακόστρωτο κι όλα μαζί εξόργιζαν τις ηλικιωμένες γυναίκες. Κάθε χρόνο τη Μεγάλη Εβδομάδα, οι επίτροποι της εκκλησίας προσπαθούσαν να περιορίσουν τις γυναίκες στο γυναικωνίτη, αλλά αυτές επέμεναν να τρυπώνουν σε μια κόχη στην αριστερή πτέρυγα της εκκλησίας. Έγιναν, μάλιστα, αφορμή να σκεφτεί ένας επίτροπος μια πονηριά! Να τι σοφίστηκε! Όταν είδε όλους τους εθελοντές ψάλτες –θα ήταν νεαροί περίπου είκοσι χρονών– να προτιμούν την εκκλησία της κάτω γειτονιάς για να ψάλουν και οι δικοί του παπάδες να ψέλνουν μόνοι τους, έβγαλε όλα τα καφασωτά που έκρυβαν τις γυναίκες στο γυναικωνίτη! Τότε εκείνοι, οι ευλαβικοί λάτρεις της ψαλμωδίας, έτρεξαν αμέσως στη δική του εκκλησία!

Κάποια μικρά αγόρια και κάτι κορίτσια περίπου τεσσάρων χρονών, μαζεμένα στα ψαλτήρια και μπροστά στις εικόνες, άρχισαν να κάνουν φασαρία. Έπαιζαν, έσταζαν με τις λαμπάδες τους στους λαιμούς των άλλων και τσούγκριζαν τα κόκκινα αβγά τους. Ένας εξάχρονος, πιο πονηρός (ήταν ο γιος της Μηλιάς της γειτόνισσας), είχε ένα ψεύτικο αβγό, μια στρόγγυλη πέτρα βαμμένη κόκκινη. Μ' αυτό, το ψεύτικο, έσπαζε τα αβγά όλων των άλλων παιδιών, τα έπαιρνε, και τα έτρωγε. Έτσι ήταν η συμφωνία.

Άγριος καυγάζ ξέσπασε ανάμεσα σ' ένα κοριτσάκι κι ένα πεντάχρονο αγόρι:

–Όχι, η δική μου η λαμπάδα είναι καλύτερη.

–Όχι, η δική μου.

–Εμένα ο πατέρας μ' τη διάλεξε, κ' είναι πλιο καλή.

–Εμένα, η μάνα μ' τη στόλισε μοναχή της.

–Και ξέρει να κάμει λαμπάδες η μάνα σ';

–Όχι, δε ξέρει; Σαν τη δική σ'!

–Τέτοια παλιολαμπάδα!

–Ναι, παλιολαμπάδα;... Να!...

–Να κ' εσύ!

–Να κι άλλη μια!...

Άρχισαν να χτυπούν με τις λαμπάδες ο ένας το κεφάλι του άλλου, ώσπου έβαλαν τα κλάματα και οι δύο.

Μετά τη δεύτερη Ανάσταση, το απόγευμα, αφού έγινε η λειτουργία της Αγάπης, όλοι μαζεύτηκαν στην πλατεία για το κάψιμο του Ιούδα. Τι άσχημος που ήταν ο Ιούδας και τι ομορφοκαμωμένος! Είχε μια κατσαρόλα για κεφάλι και γένια από τσουβάλι. Φορούσε και γυαλιά (η Μόρφω τα θυμόταν όλα), σαν εκείνα που βάζει η μάμμη, όταν ράβει ή μπαλώνει τα παλιά ρούχα. Φορούσε ένα μακρύ ρούχο κι ένα σακούλι ήταν κρεμασμένο στο αριστερό πλευρό του για πουγκί. Αφού τον κρέμασαν ψηλά ψηλά, ως επτά οργιές επάνω, οι άνδρες άρχισαν να τον σημαδεύουν και να τον πυροβολούν, ώσπου τον έκαψαν.

Στο σπίτι η μητέρα έστρωσε το τραπέζι με τα κόκκινα αβγά, το τυρί που έφερε η κουρούνα και το ψητό αρνί. Τα παιδιά κάθισαν στο τραπέζι κι άρχισαν να τσουγκρίζουν τ' αβγά τους. Πόσο χαρούμενοι ήταν τότε! Πόσο ευχαριστημένοι!

Δυστυχισμένη χρονιά η φετινή για τα παιδιά. Ο πατέρας έλειπε από το σπίτι, ήταν μακριά στα πέλαγα, αλλά ούτε η μητέρα τους ήταν στο σπίτι. Αυτή είχε πάει ακόμα πιο μακριά. Στη θέση τους ήταν η γριά μάμμη, που βογκούσε στο κρεβάτι και ξεψυχούσε. Δεν είχαν κόκκινα αβγά και μόνον τα μάγουλα της μάμμης ήταν κόκκινα από τον πυρετό που την έκαιγε. Ούτε λαμπερές στολισμένες λαμπάδες είχαν τα παιδιά, μόνο τα αυστηρά μάτια της μάμμης, που τρεμόσβηναν. Στη θέση της χαράς εκείνης της ευτυχισμένης παιδικής Πασχαλιάς τώρα είχε καθίσει η βαριά λύπη και η αδιόρθωτη συμφορά.

Ευτυχώς, η γρια-Κομνιανάκαινα δεν πέθανε, ο γιος της γύρισε μετά το Πάσχα και άρχισε να στολίζεται και να στρίβει το μουστάκι του με τη σκέψη ενός δεύτερου γάμου. Άραγε, για τα δυο παιδιά θα ξαναρχόταν πάλι εκείνη η χαρά; Θα ξαναρχόταν πάλι εκείνη η παιδική Πασχαλιά; Για τον Ευαγγελινό, ίσως και να ερχόταν, όμως για την Μόρφω, ποτέ! Αυτή ένιωθε την απουσία της μητέρας της και ήξερε ότι δε θα την έβλεπε ποτέ πια σ' αυτόν τον κόσμο.

Γλυκιά Πασχαλιά, μητέρα της χαράς! Γλυκιά μητέρα, πραγματική Πασχαλιά!

Αλλά ο Χριστός υποσχέθηκε να δεχτεί τους καλούς χριστιανούς στην Επουράνια Βασιλεία Του και ψάλλουμε στους αναστάσιμους ύμνους: «Κύριε Ιησού Χριστέ, εσύ είσαι το μέγα και ιερότατο Πάσχα μας! Κύριε, κάνε μας τη χάρη πιο αληθινά και πιο τέλεια να μετάσχουμε στη χαρά και τη δόξα σου, εκεί στην ατέλειωτη ουράνια βασιλεία Σου!»

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Στις 4 Μαρτίου 1851 γεννήθηκε ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης στη Σκιάθο, την αγαπημένη του πατρίδα, και εκεί άφησε την τελευταία του πνοή τη νύχτα 2 προς 3 Ιανουαρίου του 1911.

Ο πατέρας του, Αδαμάντιος Εμμανουήλ, ο παπα-Διαμάντης, ήταν παπάς στο νησί και με τη σύζυγό του Αγγελική, την Γκιουλιά όπως τη φώναζαν, δημιούργησαν μια πολυμελή οικογένεια παρ' όλα τα φτωχικά οικονομικά τους.

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης μικρό παιδί βοηθούσε τον πατέρα του στα εκκλησιαστικά του καθήκοντα, με αποτέλεσμα να αποκτήσει βαθιά θρησκευτικότητα, αλλά παράλληλα και μεγάλη γνώση της ελληνικής γλώσσας. Η μόρφωσή του έγινε με διαλείμματα στη Σκιάθο, στη Σκόπελο, στη Χαλκίδα και αργότερα στον Πειραιά και την Αθήνα, όπου επιβίωνε παραδίδοντας ιδιαίτερα μαθήματα. Οι οικονομικές δυσκολίες τον ανάγκασαν να διακόψει τις σπουδές στη Φιλοσοφική Σχολή της Αθήνας και να μην τις τελειώσει ποτέ. Άρχισε να εργάζεται σε εφημερίδες και λογοτεχνικά περιοδικά, ως δημοσιογράφος και μεταφραστής, συνεχίζοντας να μελετά τα κλασικά γράμματα, αλλά και την ξένη λογοτεχνία, αφού έμαθε μόνος του Αγγλικά και Γαλλικά.

Η πρώτη εμφάνιση του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη στα ελληνικά γράμματα έγινε με τη δημοσίευση του διηγήματος «Η μετανάστις» (σε συνέχειες), στην εφημερίδα «Νεολόγος» της Κωνσταντινούπολης (1879) και στην Αθήνα με το μυθιστόρημα «Οι έμποροι των εθνών», που δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο φιλολογικό σατυρικό έντυπο «Μη χάνεσαι» (1882). Όσο ζούσε δεν είδε δημοσιευμένο κανένα από τα έργα του.

Ο Παπαδιαμάντης, «ο ποιητής με τον πεζό λόγο», όπως τον χαρακτήρισε ο Κωστής Παλαμάς, μαγεύει τον αναγνώστη με την πλούσια ελληνική γλώσσα στα έργα του. Το νησί του είναι πάντα ο τόπος όπου οι ήρωες, οι συμπατριώτες του, εκφράζουν τα ανθρώπινα βάσανα της καθημερινής ζωής, ακολουθώντας τις ελληνικές χριστιανικές παραδόσεις της πατρίδας τους.

Ο κυρ Αλέξανδρος, «ο κοσμοκαλόγερος», όπως τον ονομάζουν για την πολύμηνη παραμονή του στο Άγιο Όρος, συνήθιζε να ψέλνει στο εκκλησάκι του Αγίου Ελισσαίου στην Πλάκα μαζί με το Σκιαθίτη ξάδερφό του Αλέξανδρο Μωραϊτίδη. Έζησε μοναχική ζωή με πολύ σεμνότητα και από το 1908 επέστρεψε οριστικά στη Σκιάθο κοντά στις αδερφές του.

Η ανάγνωση των κειμένων του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη προκαλεί έντονα συναισθήματα στο μυαλό και την καρδιά του αναγνώστη, ιδιαίτερα αν αυτός είχε την ευτυχία να επισκεφθεί τις τοποθεσίες που περιγράφει στο νησί του, τη Σκιάθο, και το πατρικό του σπίτι, που με ιδιαίτερη στοργή φροντίζουν ακόμα και σήμερα οι συντοπίτες του.